

leiders- en wetgevers-handelingen private aangelegenheden zijn geweest?

Allerminst.

„Naar hunne eigen rechtsregelen gaat Jahwe hen richten”.

Hen.

D.w.z. den koning, en de ministers, en de oudsten. En ook het gewone volk, dat alles maar aanvaard heeft. En dat, toen het „nog wel wat leek te worden”, geapplaudisseerd heeft.

Jahwe houdt hen aan hun officiële woorden.

Hij zal ze niet begraven, niet uitviakken. Er moet herroeping volgen, en anders: welnu, de dooden begraven hun dooden, en de wetten zijn een zelf-gekozen maatstaf. Ze liggen daar als beweerde edicten van God; zóó zijn ze aangediend, en, — een ieder zal zijn eigen pak dragen.

Is dit hard? Is dat liefdeloos?

Neen, — want wie zijn schuld belijdt, en de afgekondigde wetten terugneemt, die zal barmhartigheid geschieden.

Maar wie de wetten handhaaft, die moet willen, dat Jahwe hen daaraan houdt. Anders ware de kerk behandeld als de eerste de beste anarchie. Wie dat verlangt, substitueert de kerk.

OPEN BRIEF (III) aan Ds B. A. BOS

Amice Bos,

Onze correspondentie dijt uit; ik zal daarom thans, om ruimte te besparen, Uw brief — dien ik overigens in zijn geheel opneem — aan stukjes knippen, en telkens mijn antwoord afzonderlijk daaraan verbinden.

U schrijft:

Uw tweede „Open Brief” aan mij, heb ik aandachtig gelezen. Particulier heb ik U reeds bericht, dat, en waarom ik mijn antwoord één week heb vertraagd. Nu zal ik het U geven, maar ik wil niet beginnen, alvorens U heel hartelijk bedankt te hebben voor het feit, dat U mijn eerste antwoord volledig aan de lezers van „De Reformatie” hebt doorgegeven. Ik zou van harte dezelfde service U willen geven in „De Wachter”, maar — helaas — is de ruimte (nog) te beperkt. Ook wil ik er mijn dank voor uitspreken, dat de Uitgever mij een afdruk van de copie gezonden heeft. Dat deze mij niet tijdig bereikte lag aan het feit, dat ik niet thuis ben.

Wat nu Uw tweede brief betreft, het volgende:

In mijn eerste brief wees ik er op, dat een nieuwe zeer ingewikkelde problematiek wederom wordt aangegrepen, onder de gedaante van eenvoudigheid, waardoor andermaal Gods kinderen worden vermoed. U schrijft mij, niet te weten, waarom ik oel, en acht deze zaak in onze briefwisseling „niet ter zake”. Toch wil ik hierop graag even ingaan, omdat naar mijn meening juist dit punt de grond der moeilijkheden raakt, in eigen kring. Tevens zal ik U hierbij dan kunnen antwoorden op Uw opmerking, dat ik „in de laatste maanden” de zaken help „ingewikkeld te maken”.

Als ik deze opmerkingen van U lees, broeder, vraag ik me af, of U een vreemde zijt, in ons kerkelijk „Jeruzalem”. De eigenlijke oorzaken van wat thans broeders van hetzelfde huis — zóó meen ik de broeders van de overzijde nog te moeten zien — geschieden heeft en houdt, liggen naar mijn overtuiging, in de door ons als hovenschriftuurlijk genoemde leerbindingen en de naar onze overtuiging onschriftuurlijke „tucht”-handelingen. Dat zijn toch zeer eenvoudige zaken, die in haar eenvoudigheid, door Gods kinderen goed zijn verstaan. Naar mijn meening heb ik me tot deze eenvoudige zaken steeds beperkt; en rusteloos heb ik gewaarschuwd, niet bij deze eigenlijke oorzaken andere zaken aan te grijpen, die enerzijds de kloof al meer verdiepen zouden, en anderzijds het hart niet zouden raken van de broeders, die we — al dwalen ze — om Christuswil te zoeken hebben. Ik heb de zaken dus eenvoudig gelaten, al stond ik hierin bijkans alleen. Neen, anderen — als U dit wenscht, ben ik bereid namen te noemen — hebben de zaken die ons van de broeders scheiden, ingewikkeld gemaakt, met een problematiek, die kwam in de gedaante van eenvoudigheid, zóó eenvoudig zelfs, dat ik vaak aan het woord „simplicisme” heb gedacht. Men heeft toch eerst een schema zich gevormd, aangaande de ware en de valsche Kerk, welke men beide meende te kunnen adresseeren. Daarna heeft men uit deze constructie weer consequenties getrokken, voor heel het leven in al zijn verbanden. Deze consequenties heeft men als de klare elch des Heeren anderen trachten op te leggen, niet slechts in de pers, maar ook in de prediking. Het werd alles zóó eenvoudig voorgesteld, dat alle vragen schijnbaar zijn opgelost. Maar ’t hart van duizenden kinderen Gods zegt daar geen „amen” op. Ook ik doe dit niet, en heb dit nimmer onder stoelen en banken geschoven. En ik geloof in ernst, broeder, dat de impasse — zie over dit woord elders in dit nummer — van vandaag ten deele hieraan is te wijten.

De schuld voor ’t feit, dat wij elkaar aan deze en aan gens zijde van de scheur bijkans niet meer kunnen ontmoeten, ligt niet alleen aan de andere zijde. Wat U persoonlijk in dit alles aan moet gaan is dit, dat U, die naar mijn meening met deze problematiek niet accoord gaat, — ik denk hierbij aan de prachtige „catechisaties”, die U destijds in Assen hebt gegeven — U daartegen ook niet hebt verzet, zóóals we dat van U verwachten mochten. Welke reden U daarvoor heeft, is mij onbekend. Ik constateer alleen het feit! Onze zaaksgerechtigheid zie ik vertroebeld, omdat men niet bij de eenvoudige zaken gebleven is. Dat ik dit niet gedaan zou hebben, wijs ik af, en ’t staat aan U, te bewijzen, dat ik anders deed.

Eenigszins verwonderd heb ik erover gestaan, waar- de broeder, dat U meent, mijn in Assen in oorlogstijd

Het gaat immers niet alleen om de tegenwoordige mensen, die hun eigen wetten hebben over-eind gezet en gehandhaafd, en dan ook maar de gevolgen dragen moeten. Doch het gaat ook om degenen, die in de toekomst zich zullen vrijmaken, en straks terugkeeren tot de gehoorzaamheid en het geloof der kerk van de komende adventsdagen. Die moeten ANDERE wetten hebben; maar om daartoe te geraken, ja, zich in het aanvaarden daarvan te kunnen bekeeren, moeten ze die valsche wetten hebben afgezworen. Dat zal ook gebeuren na de ballingschap in het „overblijfsel der verkiezing”. Maar, — dan moeten ze eerst officieel hebben gezien en erkend, dat die valsche wetten tot den dood geleid hebben.

En dit is nu één van die vergeten bijbelteksten in het betoog van hen, die heden staan te roepen: doe nu maar, alsof er geen wetten en geen rechtsregelen zijn, die als bindend zijn opgelegd en met sancties van schorsing en afzetting zijn gehandhaafd.

Exemplarische Schriftaanwending?

Neen; abc der profetie en daarom altijd van kracht.

K. S.

KERKELIJK LEVEN

gegeven „catechisaties” te moeten te hulp roepen in Uw betoog, volgens hetwelk ik me had moeten verzetten tegen door U niet nader omschreven uitlatingen.

Nu kan ik niet alle uitlatingen kennen, laat staan controleeren; en mijn taak in ons blad is niet die van een oppercensur; al meen ik wel, dat ik niet zwijgen mag, als ik gevaren zie; zóóals thans in Uw geval.

Maar ik begrijp uit uw woorden tenminste dit, dat U als kern van wat ik had moeten bestrijden, dit ziet: men beweert, dat de ware en de valsche kerk kunnen geaddresserd worden. U meent blijkbaar, dat DEZE meening zóó erg is, dat ik, als auteur van die „catechisaties” althans daartegen had moeten opkomen.

Laat me U maar dadelijk uit den droom helpen: ik ben het met die meening eens. Ik heb dat nog pas in De Reformatie niet onduidelijk uitgesproken. Ik heb erop gewezen, dat er onder de synodocratie (misschien moet ik nu eraan toevoegen: ook elders?) zijn, die niet meer de facto instemmen met de uitspraak der belijdenis, dat „deze twee kerken” (de ware en de valsche) LICHELTIJK TE KENNEN EN VAN MAL-KANDEREN TE ONDERSCHIEDEN ZIJN (art. 29, slot). Ten overvloede herinnerde ik nog pas eraan, dat „ecclesia” (vaak door „kerk” vertaald) in de periode van de opstelling der confessie, meestal beteekent „vergadering” (en volstrekt niet altijd „kerk-van-Christus”; men leest b.v. van de ecclesia van Satan, de ecclesia der hypocrieten, en dit in belijdenisschriften). Dit is uit mijn pen dus „oude kost”: ik krijg haast een kleur, als ik het weer „oplepel”. Ik vertaal dan ook „ware ecclesia” door: ware vergadering (van geloovigen); en „valsche ecclesia” door valsche vergadering (van aanvankelijk¹⁾ geloovigen).

Daarmee heb ik gewonnen, dat we de dingen weer „eenvoudig” maken (daar houdt U terecht van, ik ook); daarmee is tevens weer, tot beschaming van veel onverstandig stookgeschrijf, bewezen, dat men kan zeggen: op dat en dat bepaalde adres is een valsche ecclesia (een valsche vergadering van geloovigen), zoodat met dit zeggen allerminst beweerd is, dat zij, die er zijn, ik weet niet wat voor misdadigers zijn, doch alleen maar, dat ze worden VERGADERD op een valsche, d.w.z. niet voor de Schrift te legitimeeren manier (wat zich straks in hen en in hun kinderen gaat wreken); en dat dus alle zuchterij over die vreeselijke mensen, die nog durven spreken als de confessie (U doet toch nog mee, ds Bos?), en dus volhouden, dat de ware en de valsche kerk lichtelijk te onderscheiden zijn, alsof zij daarmee al die leden der andere „ecclesia” (vergadering) den Satan hadden overgegeven, alleen maar misverstand is, en gevolg van een niet meer lezen van de confessie.

Gelijk, en nu wordt het meenens, ds Bos,..... gelijk het ook gevaarlijk is, niet meer te zeggen: daar en daar is de ware ecclesia (de ware vergadering der geloovigen); daar en daar MOET en MAG men zeggen: dézen kant uit, allen die vermoed (van de valsche bindingen) en beladen (met bovenschriftuurlijke) bepalingen zijt. Vergun me de herinnering, dat ik dit woord citeer uit Christus’ eigen mond (Matth. 11, slot, waar de Heiland zegt: de valsche ecclesia van u, Abrahamskinderen, is bij de overzijde, maar de ware bij Mij, dien ge aan de Schrift moogt toetsen); vergun me eveneens de herinnering, dat ik op den eersten Zondag na de vrijmaking in Den Haag ’s avonds expres daarover preekte. Dat was een teruggrijpen naar..... de eenvoudigheid niet van K. S., maar van art. 29 Belijdenis, concreet te maken in een op een bepaalden kalenderdag op een

¹⁾ Want waar de „reine predicatie” en de andere kenmerken ontbreken, daar gaat op den duur het bederf verder.

aanwijsbare plaats in een stad bijeengekomen menschenmassa, geleid door een man van wien men zeide: kom niet in zijn samenkomst, ontvangt hem niet als ambtsdrager (weet U het nog? zie artikel prof. Veenhof).

Nu haalt U mijn Asser catechisatie²⁾ erbij. Fiat justitia: ik heb eens het keurige, met Uw eigen hulp bezorgde gestencilde verslag uit mijn kast opgediept, en me afgevraagd, welke volzin, welke uitspraak, toch ook maar zou kunnen wijzen in de door U gewezen richting. Ik vond zóo’n uitspraak nergens. Kunt U het wel, dan moogt U het me zeggen: ik zal erop ingaan, met genoegen.

Maar wat hebben we eigenlijk aan zóo’n verslag, als U in mijn Reformatie-artikelen, geschreven kort voor Uw brochure, mijn meening in eigen woorden vinden kunt? Eerlijk gezegd: ik versta U niet meer. Misschien kan „De Wekker” ons helpen, dacht ik, toen ik daar prof. J. J. v. d. Schuit bezig zag, absolutisten in onzen kring (mij niet bekend, evenmin als extremisten, over wie ik pas schreef) te plaatsen tegenover „gematigden”. De absolutisten, aldus prof. v. d. Schuit zijn kerkisten („hun absolutisme is hun kerkisme”) en U kuit uit mijn „catechisaties” wel uitspraken aanhalen tegen het kerkisme, dat ik net zóó hard verfoel, als degenen van wie, naar ik vermoed — want elke secure aanduiding ontbreekt — prof. v. d. Schuit zegt, dat ze absolutisten zijn. Toch willen we, wat prof. v. d. Schuit van U aanhaalt, graag hier overnemen:

„Het verschil komt als we verder gaan praten. Ik voor mij meen, dat ons gesprek ook met onze gebonden broeders voorhands tot deze dingen moet worden beperkt en wij van onzen kant ons dubbel in acht moeten nemen om de kloof, die ons van onze broeders scheidt, niet grooter te maken, dan die reeds is en in elk levensverband, waarin we elkaar nog kunnen ontmoeten, waar zulks met vol behoud van ons beginsel, nog mogelijk is, getracht moet worden de broederband te sterken, in de hoop en met de bede, dat de Heere van uit die levensverbanden nog weer de mogelijkheid oproept, dat we elkaar op kerkelijk terrein weer ontmoeten kunnen.

En dan staat tegenover mij mijn broeder, die meent in geen enkel levensverband meer te kunnen ontmoeten hen, die door kerkzonden getoond hebben geen ernst te maken met het Woord des Heeren.

Op dit punt moet naar mijn gedachte klaarheid komen.

En in de tweede plaats zie ik het verschil, in wat wij kerk noemen, en het opereeren met de termen van ware en valsche kerk. Al heb ik van heeler harte de pluriformiteitsgedachte, die de kerk relativeert afge- wezen, aan den anderen kant meen ik toch, dat wij de Kerk niet mogen verabsoluteren, maar het ten diepste een geloofstuk blijft.

En weer staat tegenover mij mijn broeder, die meent ware en valsche kerk lichtelijk te kunnen onderscheiden in de concrete situatie van thans, en ook te kunnen adresseeren, daar, waar ik er voor terug huiver.

Ook op dit punt moet m.i. klaarheid komen”.

Tot zoover het citaat van Uw woorden, in „De Wekker”. Hoe „De Wekker” daarop reageert, blijve hun ter overweging gelaten, die zich vroegere uitlatingen van dit blad voor oogen willen plaatsen. Ik mis de brug tusschen de vroegere en de tegenwoordige uitlatingen van dit blad op dit punt, en ben de eenige niet. Maar ik laat dit rusten; en beperk me tot de kwestie der „sarenspreking”. Als wij zeggen: schriftelijk, zegt dan soms prof. v. d. Schuit tot de synodocratische deputaten heden niet meer: schriftelijk? Als de deputaten der Chr. Geref. Kerken met de onze thans schriftelijk, en niet mondeling handelen, waaraan zij m.i. volkomen gelijk hebben (gelijk ook ik vroeger hun verlangen ten dezen verdedigde in de synode), zijn zij dan absolutist; en was ik het, toen ik hen hielp? Is het Rapport, ingediend ter synode van de Chr. Geref. Kerken, waarin contact met de toen nog ongedeelde gereformeerde kerken werd afgewezen, absolutistisch?

Ja, maar zegt U, ik heb het hier niet over de samsprekingakwestie, doch over de verder gaande loswekking.

Accoord.

Maar woudt U kerkelijke sancering verkrijgen uit de „samenleving” op allerlei niet-kerkelijk terrein, en dat terwijl de scheur niet eens serieus besproken wordt? Ik niet; omdat het bij de kerkzaken beginnen moet; en de anderen willen het in feite ook niet, want die roepen almaal: terreinen scheiden, terreinen scheiden. En dan, wilt U me eens de namen noemen van hen, die zeggen: in geen enkel levensverband kan ik hen ontmoeten, die getoond hebben geen ernst te maken met het Woord des Heeren? Ik ken er geen één; ben ik nu vreemdeling in Jeruzalem? Ik ken er wel, die zeggen: zoolang ze in zulke zonden BLIJVEN, en alle serieuze gesprek erover TEGENHOUDEN, en dus TOONEN geen ernst te maken met het Woord des

²⁾ Bij controleering zie ik, dat er twee verslagen zijn; het eerste van een toelichting van de „Stellingen over de kerk”, waar dr Hepp destijds op aftrok, en die ik handhaafde; onze lezers kunnen die opdiepen in oude jaargangen; het tweede van een toespraak over de pluriformiteit der kerk. Mocht ds Bos een citaatje uit de eerste toespraak op het oog hebben, hij mag de passage aanwijzen, ik zal ze opnemen en gaarne antwoorden; zelf vind ik niets dat ook maar lijkt op wat hij thans voor den geest zich schijnt te halen.

gekomen men-
van wien men
ontvangt hem
og? zie artikel

te 2) erbij. Fiat
Uw eigen hulp
kast opgediept,
elke uitspraak,
de door U ge-
praak nergens,
zeggen: ik zal

zoo'n verslag,
geschreven kort
eigen woorden
a U niet meer.
pen, dacht ik,
zig zag, absolu-
id, evenmin als
te plaatsen
ten, aldus prof.
olutisme is hun
echtsaties" wel
me, dat ik niet
e, naar ik ver-
g ontbreekt —
isten zijn. Toch
an U aanhaalt,

gaan praten. Ik
t met onze ge-
e dingen moet
it ons dubbel in
e ons van onze
n, dan die reeds
elkaar nog kun-
behoud van ons
noet worden de
in met de bede,
anden nog weer
ar op kerkelijk

oeder, die meent
te kunnen ont-
end hebben geen
Heeren.

nachte klaarheid
verschil, in wat
t de termen van
heeler harte de
relatieve afge-
toch, dat wij de
maar het ten

u broeder, die
te kunnen on-
n thans, en ook
er voor terug
komen".

oorden, in „De
reageert, blijve
n vroegere uit-
n plaatsen. Ik
de tegenwoor-
punt, en ben de
en beperk me
ing". Als wij
of, v. d. Schuit
n niet meer:
Geref. Kerken
niet mondeling
t gelijk hebben
n dezen ver-
absolutist; en
et Rapport, in-
Kerken, waar-
a gereformeerde
h?

iet over de sa-
rdergaande

ering verkrijgen
st-kerkelijk ter-
ens serieus
ndat het bij de
en de anderen
roepen almaal:
En dan, wilt
n van hen, die
kan ik hen ont-
erst te maken
er geen één;
Ik ken er wel,
n BLIJVEN, en
OUDEN, en dus
het Woord des

e verslagen zijn:
tellingen over de
en die ik hand-
in oude jaar-
over de plurifor-
tje uit de eerste
de passage aan-
antwoorden; zelf
t hij thans voor

Heeren, zoolang kunnen we niet samengaan. Ik geloof, dat, als men maar nuchter blijft, de Chr. Geref. leiders net zoo denken, en doen; mekaar eens op de schouders kloppen in Amsterdam, nu ja, dat zet geen zoden aan den dijk.

Ziehier dus „een pogen, om op dit punt tot klaarheid te komen". Die klaarheid was er m.i. al, maar U gaapt de meening van Uw broeders niet juist weer; en dat vind ik in dezen tijd dubbel ernstig; ze worden toch al vervolgd.

En dan waarschuwt U voorts tegen het „verabsoluteren" van de kerk. Prachtig. Geen een kreatureur moeten wij verabsoluteren. Maar wat beteekent dit geleerde woord? Ze klagen wel eens over „zware" lectuur; nu, hier is zoo'n erg zwaar woord. Ik voor mij meen, dat we nooit iets mogen verabsoluteren; want wat absoluut is, is juist daarom absoluut, dat het niet meer te verabsoluteren is. Bedoelt u, dat „de Kerk" relatief is? Daar valt over te praten, als we maar eerst mekaar vertellen, wat we onder dat nieuwe moeilijke woord verstaan.

Maar het gaat er mij om, dat we GODS WOORD AANGAANDE DE KERK absoluut zien, want het IS absoluut.

En dat WOORD komt tot mij, en tot u, en tot prof. v. d. Schuit, en tot dr Ridderbos, met een absoluten eisch, om in een bepaalde plaats en in concrete omstandigheden en op een bepaald moment gehoorzaam te zijn aan Christus' vergaderingsgebed, aan ons als zijn knechten in zijn vergaderingswerk, gegeven.

Daar staan we dus. Nu aan U de beurt. Hoe dien ik concreet heden Christus in zijn Kerkvergaderend werk? Ik wist, hoe ik het doen moest, Augustus 1944, en ik meen dat ik het nog zoo moet doen. Dr Ridderbos zegt: eer verdorre mijn rechterhand, eer ik het zó doe; weet U het nog? Welnu, relativeert dr Ridderbos daarmee de kerk, of verabsoluteert hij ze? Wilt U het me eens vertellen? Zoo geen van beide, waarom dan de met U communicerende broeders (die thans als absolutisten te kijk staan bij wie geen vocabulaire van hun wetenschappelijke termen vooraf ons ter hand stellen), ook Uwerzijds tentoongesteld als WEL absolutistisch doende? Eer verdorre mijn rechterhand, eer ik de vrijmakingsacte tekenen (Ridderbos). Eer verdorre mijn rechterhand, eer ik die handtekening terug neme (ds B. A. Bos). Waarom is Ridderbos geen absolutist, Bos ook niet, maar N.N. wel? Broeder Bos, ik zou Uw geveugeld woord willen overnemen: „ook op dit punt moet m.i. klaarheid komen". Begin dan, met goed citeeren. En laat me niet in „De Wachter" lezen, wat ik al jaren geleden in „De Rotterdammer" moest bestrijden.

Ja, maar, zegt U, het zit 'm in de concrete situatie van thans. Uw broeder, zegt U, Uw broeder, tegen wien U overstaat, meent IN DE CONCRETE SITUATIE VAN THANS ware en valsche kerk lichtelijk te kunnen onderscheiden, en ook te kunnen adres- seeren.

En prof. v. d. Schuit zegt: flink gesproken....., daar gaan m.i. zijn vadersen.

Welnu, mag ik U vragen, ds Bos, zijn de woorden uit de confessie gegeven voor een bepaalde situatie, of voor alle situaties? Ik hoor van synodocratische dominees, die zeggen; nu ja, de belijdenis is drie eeuwen oud. Maar ik voor mij geloof: als de confessie zegt: ware en valsche kerk zijn lichtelijk te onderscheiden, want DE MERKTEKENEN ZIJN ER, dan is dat „lichtelijk onderscheiden" OVERAL mogelijk, waar die MERKTEKENEN zijn. Ik zie zoo'n situatie ds Bos. Ik zie ze zeer duidelijk. En ik geloof er geen woord van, dat in de dagen van Guido de Brès de CONCRETE SITUATIE zooveel anders was dan van- daag. Ook toen veel geloovigen onder het pausdom (Calvijn). Ook toen kinderen Gods bij de mennonieten, tot op den brandstapel toe. Ook toen schisma bij de Doopgezinden, en bezwaarde pastoors bij goeie keuterboertjes op de Veluwe, en dogmatische verschillen bij Lutheranen en Calvinisten, en zoo voort, en zoo voort. Maar de belijdenis zegt: lichtelijk te onderscheiden. Lichtelijk te onder- scheiden. En ze hielp daarmee de van alle kanten in verwarring gebrachte eenvoudigen op weg: je kunt ze daar en daar aan kennen, jij ouwe arme stakker. Geloof U, dat Uw niet nader gestaafe redeneering de eenvoudigen helpt? Er is, ds Bos, geen moeilijker werk, dan de arme en eenvoudige menschen WER- KELIJK helpen: helpen doe je hen alleen maar, als je scherp onderscheidt; want dat is het juist, waar ze zoo weinig aan hebben kunnen doen, in hun levens- gang.

En wat dat adresseeren betreft: doet U het soms niet? Of doen ze dat bij dr Ridderbos soms niet? Toen ze van den kansel afkondigden, dat de voormalige leden Greijdanus en Schilder getoond hadden niet meer te willen behooren tot „de" gereformeerde kerk van Kampen (ondanks verbod van zulke valsche procla- matie, de kerk van Kampen had zich een tijdlang zelfs genoemd: bezwaard gedeelte) waar werden toen die beide personen geacht wel lid te zijn? Was bij hen, d.w.z. bij hun kerkeraad, het adres der ware kerk niet? En bij dr Ridderbos' kerkeraad dat adres wel? Zegt U 't maar? Of was 't in Kampen nergens? Waar- om dan die doorgedreven afkondiging, als men wil aannemen, dat een kansel geen handigheidjes lanceert,

om.....? nu ja. Ik wilde nu maar niet praten over Bergschenhoek, maar wel over Voorburg. U bekend. Als U 't mij vraagt, heeft wijlen broeder H. J. Kouwen- hoven den Heere trouw gediend in het vergaderen van de ware kerk, toen ze bitter, bitter, bitter ver- strooid was. De predikant Ridderbos schorste hem toen: en dat z.g. wegens zonde, die „der kerk" (welke kerk, ds Bos, „een" niet-ware, en-ook-niet-valsche?) schandelijk was, zoo sprak hij, met zijn kerkeraad. U hebt met br. Kouwenhoven mogen werken. Hebt U daar nooit geadresseerd, daar in Voorburg?

Nu, ik dan wel. Ik geloof, dat er in Kampen, Burg- wal 59, synodocratisch bezet gehouden terrein, erg veel kinderen Gods genoteerd staan, en in de bank zitten. Maar dat hun VERGADERING waar, of zelfs maar half-waar-half-valsche zou wezen, daar geloof ik geen woord van. Ik adresseer die vergadering als een VAL- SCHE vergadering, van geloovigen vooralsnog, hoewel ik me voor de kinderen en kindskinderen bang ga maken, gelijk ook voor de onze als wij hun nivelleerings- redeneeringen laten doorsijpelen. En ik adresseer de bijeenkomst Broederweg als het adres der WARE VERGADERING in Kampen. Vergadering. Het komt op de vergadering aan. Burgwal 59 zeggen ze: die candidaat, die door een rebellische handeling, welke dr Ridderbos nalaat, om- dat hij liever zijn rechterhand ziet verdorren, thans dominee heet, die MAG de geloovigen NIET vergade- ren. Ik geloof, dat de H. Geest zegt: valsche! En hun het boek van dien man onder de oogen legt, al lezen ze 't niet. Ze zeiden daar: Greijdanus, dien doen we weg, of liever, we zeggen, dat hij het zelf gedaan heeft..... En zoo voort.

Kom, ik houd op. Het wordt herhaling, herhaling, waarom dwingt U ook mij daartoe? Hebt U wat nieuws, zoo spreek. Maar weerleg dan ook.

Geloof me, ook ik vecht voor de kerk. En het spijt me meer, dan ik zeggen kan, dat ik dezen keer moet opponeeren tegen U. U moet me evenwel niet zeggen: schrijf nu eens „mooie stukjes". Helpt U liever eerst mee, en geef van Uw eigen verleden handelingen scherpe definities. Ik adresseer, net zoo goed als dr Ridderbos en prof. v. d. Schuit, en br. Kouwenhoven, en U,want U komt wel terug, waarde broeder, U komt wel terug, en U bent er de man naar, om straks te zeggen: ik had dat niet moeten doen.

Overigens: hoe wilt U deze beschouwingen van broeders NA de vrijmaking als argument gebruiken om het stadium van schriftelijk contact over te slaan? Onze synode zei toch: U kunt ons met U aan 't handelen krijgen over de oorzaken der breuk? U haalt erbij, wat er buiten staat. En het schijnt U helemaal te ontgaan, dat men ginds zei: K.S. verdwenen? Wel, nu kan die pluri- formiteitskwestie in den doofpot. Dus: wij zijn zon- daren, omdat we IETS zeggen en wij moeten van U hooren: geef de extremisten er van langs, terwijl ze ginds alles van de tafel vegen?

Maar ik heb geen ruimte meer. Volgende week ver- der. Tot zoolang besten groet van Uw br.

K. SCHILDER.

Laatste open brief aan Ds B. A. Bos?

Amice Bos,

Niet vaak gebruik ik den vorm van een „open brief" en als ik het doe, dan is de bedoeling, in een eenigs- zins precieze situatie zóó te schrijven, dat alle noode- looze prikkeling vermeden, en de te behandelen zaak zeive in een wel helder, maar toch zacht licht komt te staan.

Zoolang van beide kanten getracht wordt, in dezen geest te handelen, kan zulk een discussie hoogstaan. Nu heb ik zooveel Uw laatste Wachter-nummer ont- vangen. Tot mijn spijt lees ik daar eenige uitspraken, die ik van U niet verwacht had.

U klaagt, dat we elkaar niet raken; ik geloof dat niet; maar dat vind ik niet erg.

Erg vind ik het, dat U van het punt in kwestie een scheef beeld geeft. En ook van wat Gij en ik thans met elkaar bespreken.

Als U spreekt over de kwestie van in kerkelijke opdracht dadelijk spreken dan wel eerst schrijven met de deputaten dergenen die ons uitwerpen, dan verzet U zich tegen het „over allerlei bij- zaken spitsvondig redeneeren". Zoo iets moest U nu maar aan de synodocratische pers overlaten. Als de deputaten-Ridderbos waren ingegaan op onze voorslag, dan waren, kort en krachtig, son- der redeneering, immers in een kort ja-of-neen, al- leen maar de kardinale punten, de hoofdzaken aan de orde gesteld. U doet den kerken geen dienst, als U in emotievolle uitingen een scheef beeld geeft van de daden dergenen, die uitvoerden wat U zelf hebt helpen besluiten.

Erger vind ik, dat U in Uw overhaasting precies de waarheid op haar kop zet. Als ik schrijf, dat ik schuld zou belijden, indien de synode van Groningen anders had besloten, dan krijgen we uit uw pen deze tirade — die volkomen in „De Strij- dende Kerk" zou „passen".

„Nu weet ik, want Prof. Schilder heeft het zelf zwart- op wit geschreven, na twee jaar ervaring van schrift-

telijk contact, dat hij schuld zou belijden, als de Synode van Groningen besloten had, in plaats van schriftelijk, mondeling contact te willen zoeken. Dat beteekent, dat hij nimmer aan mondeling contact zal kunnen mee- doen".

Waarde Broeder, primo heeft de Groningsche synode, en dat weet U bijzonder goed, wel degelijk al over mondeling contact gesproken, en zelfs over com- munique's, alleen maar: er moest eerst wat anders gebeuren, zei ze; secundo heeft K. S. zelf daar zijn best voor gedaan, ook voor dat mondeling contact, alleen maar: eerst wat anders gebeuren, vond hij; en tertio hadden de deputaten dr Rid- derbos K. S. al lang met zijn mede- deputaten mondeling te spreken kunnen krijgen, als ze eerst maar een paar regels zwart op wit had- den willen geven over de kardinale punten, niet van J. R. of K. S., maar van de KER- KEN. Het is jammer, dat U het aantal legenden helpt vermeerdere; dat is nu precies wat de vloek is van den laatsten tijd. U kunt dan wel exclameeren: ik sta radicaal tegenover hem, maar dat is een vergissing. U staat niet tegenover mij, want waar U zegt, dat ik sta, wel, daar staat geen mensch. U staat tegenover een punt in de lucht. Maar U geeft wel een karikatuur van mij.

Voorts lees ik: Prof. Schilder ziet „GEEN EN- KELE schuld onzerzijds". Waar haalt U die dwaas- held vandaan? Ik heb alleen gezegd: die punten van de officieele handelingen, die de kerkelijke rechtsregelen betreffen, en daar gaat het toch om, blijkens de stukken, hebben niets te maken met wat U naar voren brengt ter zake van de schuld, die dan bij „ons" zou zijn. Ik vraag U voor den zoo- veelsten keer: moet een candidaat er uit, omdat een redacteur wel eens geïrriteerd geweest is? En ds D. v. Dijk? En al die anderen, die nooit met de pen geschreven hebben? Als U drie maal mijn stuk laat, en zulke dwaasheden schrijft, dan bent U geëmotioneerd, en geïrriteerd. Maar U breekt af, en dat is schuld.

Als ik vervolgens van Uw hand lees: dat ik zou hebben gezegd, dat Uw woord mank gaat aan de grondout der luiaards, die hun ambt onbediend laten, en het alles overlaten aan enkele N.N.'s, dan zucht ik: waar haalt men het vandaan? Het verband wijst duidelijk aan: hier is geen mo- ment aan U gedacht. Als U, ds Bos, van „ons" — van ons volk — schuldbelijdenis vordert, b.v. over zonden, die alleen maar enkelen hebben kunnen be- drijven, en ik zeg dan: op die manier zeggen de be- lijders: „wij", maar ze bedoelen eigenlijk „enkele N. N.'s", dan geeft U een pertinente ontkennig; maar woudt U soms gelooven, dat die massa's een jour- nalistische pen voerden?

En als ik eindelijk opmerk, dat ik van PERSONEN heelemaal geen schuldbelijdenis verlang, en dat ik die bepaalde PERSONEN wel ken, en over die PERSONEN mijn meening wel houden zal, gelijk zij over mij, dan zegt U in onbegrijpelijke overhaasting: K. S. bedoelt DE „brs. van de over- zijde" (wat niet waar is, ik noemde enkele personen), en gaat verder redeneeren over de velen die den Heere vreezen aan de andere zijde. Alsof iemand dat ontkend heeft, alsof ik dat ooit in twijfel zou getrokken hebben, alsof ik dat zelfs aan- gaande die personen, die ik dan met name noemde — die stuk of wat — in twijfel trok. Ds Bos, moet op zoo'n „wilde" manier gehono- reerd worden mijn opmerking, dat ik heusch niet verlang een PERSOONLIJKE schuldbelijdenis van dezen of genen? Ik had verwacht, dat U wat anders zeggen zoudt. Blijkbaar kent U op dit punt — al heb ik 't in Groningen uitgeroepen in Uw ooren, dat we weinig over de geschorsten zouden spreken, en veel over de schorsings gronden! — nog steeds niet mijn a b c. Maar dat schijnt U vergeten te zijn. Best. Maar dan had U toch NU kunnen zeggen: komaan, dat valt nog al mee van dien boezen man? Maar inplaats daarvan slaat U door. Ik schreef: de PERSONEN, wel, die beslissen in een stem ter synode weer telkens om ANDERE motieven; het gaat mij om de KERKELIJKE VERGADERINGEN en haar OF- FICIEELE besluiten. En voegde daar aan toe: „er zou geen eind aan komen, als we de rijen moesten af- werken, wij bij hen, ZIJ BIJ ONS". U had dus met dezelfde jacht, die thans Uw geest in den weg staat, precies het omgekeerde kunnen vertellen aan Uw „een- voudige volk, dat Gods stem hoort". Pas op, broeder, de stem slaat over. Rustig zeg ik U in Uw gezicht, want het moet: U spreekt de taal van den polemios, den vijand, als U zegt: Schilder staat op het stand- punt: aan de overzijde is ALLES zwart; bij ons is ALLES wit. Ik herhaal: bewijs uit Schrift en Kerken- ordening, dat mijn antwoorden aan de synode ver- keerd waren, of de stukken van „cand. Schilder", of de missives van Amersfoort, of de besluiten van Bergschenhoek, of de redevoeringen ter Synode van den o zoo geduldigen ds D. v. Dijk. En erger Gods eenvoudige volk niet; „ergeren" beteekent: hun een struikelblok in den weg leggen. Als U Uw broeders wat meent te moeten zeggen, begin dan, te lezen wat er staat.

Want — DIT is geen redeneeren meer. Dit is on- beheerscht zijn. Met effect, dat De Strijdende Kerk weer verder kan camoufleren en weer probeeren kan,